

Ірина Анатоліївна МАРКІНА

доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри
менеджменту, Полтавська державна аграрна академія

ORCID ID: 0000-0003-2815-4223

E-mail: iryna.markina@pdaa.edu.ua

Євгенія Леонідівна БОЛЬШАКОВА

здобувач кафедри менеджменту, Полтавська державна аграрна академія

E-mail: iriska7@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ М'ЯСА ТА М'ЯСНОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ

Маркіна, І. А. Особливості функціонування та тенденції розвитку ринку м'яса та м'ясної продукції в Україні [Текст] / Ірина Анатоліївна Маркіна, Євгенія Леонідівна Большакова // Український журнал прикладної економіки. – 2019. – Том 4. – № 4. – С. 119–128. – ISSN 2415-8453.

Анотація

На підґрунті аналітичного дослідження виявлено особливості функціонування підприємств м'ясопереробної галузі України; досліджено кількісні та якісні тенденції стану ринку м'яса та м'ясної продукції в Україні; визначено чинники, що впливають на перспективи його розвитку. В статті вказано, що виробництво м'яса великої рогатої худоби в Україні щорічно скорочується і є збитковим протягом 20 останніх років. Разом з тим, доведено, що м'ясна галузь в Україні має значні резерви та великі перспективи розвитку, успішна реалізація яких можлива лише за умови подолання негативних явищ і процесів у аграрному секторі. В статті досліджено, що за останній рік, спостерігається певне зростання виробництва м'яса, але при цьому помітно скорочення виробництва яловичини, телятини й свинини та збільшення виробництва м'яса птиці. Висвітлено головні проблеми галузі та окреслено шляхи їх подолання в сучасних умовах господарювання.

Виділені основні лідери виробників м'ясної продукції в Україні. Розглянута динаміка поголів'я птиці та виробництва цього виду м'ясу. Розглянуто структура вирощування худоби сільськогосподарськими підприємствами і приватними господарствами. Надано динаміка структури виробництва м'яса в Україні за видами у порівнянні 2014 та 2018 роки. Бажана місткість ринку, яка б могла задовольнити потреби українців у раціональній нормі споживання м'ясопродуктів, складає 3,432 млрд тон, однак фактичний рівень споживання досягає лише 2,295 млрд тон, що складає 66,9% від раціонального показника. Визначено, що серед основних дієвих шляхів забезпечення ринкової ємності є: підвищення доступності товарів шляхом введення індивідуальної допомоги малозабезпеченим категоріям населення; збільшення рівня вживання продуктів поза межами дому, що викличе необхідність підвищення реальної заробітної плати; ліквідація на продовольчих ринках продуктообміну, що не є еквівалентним; розробка збалансованого асортименту продукції на підприємствах м'ясопереробної галузі.

Ключові слова: м'ясопереробні підприємства, ринок м'яса і м'ясної продукції, виробництво м'яса і м'ясної продукції, м'ясо птиці, індичатина.

FEATURES OF FUNCTIONING AND TRENDS OF MEAT MARKET DEVELOPMENT IN UKRAINE

Abstract

On the basis of the analytical research the peculiarities of the meat processing enterprises functioning of Ukraine were identified, quantitative and qualitative trends of the meat and meat products market in Ukraine were investigated, factors influencing its development prospects were determined. The article points out that cattle meat production in Ukraine has been declining annually and has been unprofitable for the last 20 years. At the same time, it is proved that the meat industry in Ukraine has significant reserves and great prospects for development, the successful implementation of which is possible only if the negative phenomena and processes in the agricultural sector are overcome. The paper investigates that over the past year, there has been some increase in meat production, with a marked decrease in beef, veal and pork meat production and an increase in poultry meat production. The main problems of the industry and the ways of overcoming them in the current economic conditions are outlined.

The main leaders of producers of meat products in Ukraine are highlighted. The dynamics of the poultry population and the production of this type of meat are discussed. The structure of livestock farming by agricultural enterprises and private farms is considered. The dynamics of the structure of meat production in Ukraine by types compared to 2014 and 2018 is provided. The desired market capacity, which could meet the needs of Ukrainians in the rational consumption of meat products, is 3.432 billion tons, but the actual consumption reaches only 2.295 billion tons, which is 66.9% of the rational indicator. Among the main effective ways of providing market capacity are: increasing the availability of goods by introducing individual assistance to low-income categories of the population; an increase in the consumption of products outside the home, which will necessitate an increase in real wages; elimination in the food markets of non-equivalent product exchange; development of a balanced range of products at meat processing enterprises.

Keywords: *meat processing companies, meat and meat products market, meat and meat products production, poultry meat, turkey meat.*

JEL classification: Q12; Q13

Вступ

Світова продовольча та фінансова криза, що призвела до швидких змін в економічній ситуації України, актуалізувала увагу до тенденцій розвитку харчової промисловості. Зокрема, мова йде про м'ясопереробну галузь, яка спеціалізується на виробництві м'яса та м'ясопродуктів – стратегічно важливих продуктів харчування.

Зазначимо, що незамінним джерелом цілої низки амінокислот, білків і мікроелементів є м'ясо та м'ясопродукти. Саме тому в харчуванні людини вони відіграють першочергову роль. Однак з року в рік показники виробництва м'яса великої рогатої худоби скорочуються. За офіційними даними, останні 20 років в Україні воно залишається збитковим, хоча в інших країнах є стабільно процвітаючою галуззю. При цьому вітчизняна м'ясопереробна галузь має перспективи для подальшого розвитку, успішна реалізація яких можлива лише за умови реформування аграрного сектору. Лише

у цьому разі з'явиться реальна можливість розширення виробництва, появи додаткових робочих місць, отримання нових можливостей для сталого розвитку та перспектив для виходу на міжнародний ринок.

Вивченням актуальних питань реформування ринку м'яса, технології виробництва й чисельності великої рогатої худоби та птиці займається когорта вітчизняних авторів (як теоретиків, так і практиків): О.В. Боднар, О.М. Варченко, М.В. Гладій, І.М. Демчак, М.П. Денисенко, С.Л. Дусановський, М.В. Зубець, Н.Г. Копитець, В.М. Микитюк, М.В. Присяжнюк, П.Т. Саблук, О.М. Шпичак, О.А. Шуст та ін. У зв'язку з одновекторністю деяких досліджень актуалізується проблема появи комплексних наукових розвідок.

Мета дослідження

Мета наукового пошуку полягає у виявленні особливостей функціонування підприємств м'ясопереробної галузі України на підґрунті аналітичного дослідження, розглянувши кількісні та якісні тенденції стану ринку м'яса й м'ясної продукції в Україні, та визначенні чинників, що впливають на перспективи його розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження

Основна місія галузі полягає в забезпеченні людського організму необхідною кількістю м'ясопродуктів – основним джерелом білка тваринного походження, що має високу поживну цінність. Постійне збільшення показників споживання населенням м'ясопродуктів свідчить про підвищення життєвого рівня населення та рівня продовольчої безпеки держави. Поняття раціонального харчування в першу чергу залежить від виробництва конкретних видів м'яса, хоча при цьому беруться до уваги ментальні особливості та економічні передумови використання м'яса різними народами. Виробництво м'яса та м'ясопродуктів – тривалий процес, тому передбачає консолідацію зусиль багатьох спеціалістів (тваринників, підприємців, фермерів, які спеціалізуються на виробництві кормів, забитті худоби, переробці м'яса з метою здійснення оптової та роздрібної торгівлі).

Вітчизняний ринок м'яса та м'ясної продукції безпосередньо пов'язаний з оцінкою стану сировинного забезпечення м'ясопереробної галузі. Якщо вдається до невеликого історичного екскурсу, стає зрозуміло, що після здобуття Україною незалежності аналізована галузь продовжує вести активну боротьбу за виживання – прагне мінімізувати скорочення поголів'я худоби та зменшити збитковість вирощування великої рогатої худоби (далі по тексті – ВРХ). Це демонструє подана нижче діаграма (рис. 1).

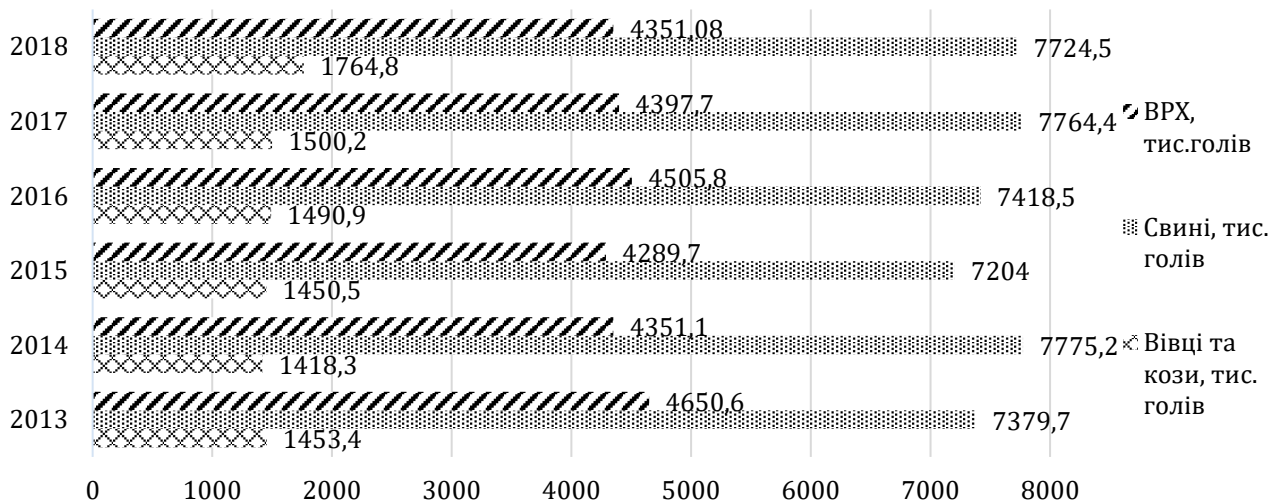

Рис. 1. Кількість поголів'я великої рогатої худоби, свиней, овець і кіз у 2013-2018 році [складено автором згідно з 1-5]

З рис. 1 стає зрозуміло, що поголів'я ВРХ (зокрема, корів) поступово зменшується. При цьому показники виробництва свинини стабільно зростають. Ця тенденція обумовлена усталеною динамікою зміни поголів'я великої рогатої худоби і свиней. Дана ситуація, що аналізується в хронологічних межах 2013 – 2018 рр., засвідчує негативний вплив не лише на обсяги виробництва, а й на споживання м'ясної продукції, яке зменшилося вдвічі.

Наразі тенденція скорочення ВРХ зберігається. За офіційними даними Держкомстату, у травні 2019 року (порівняно з березнем того ж року) загальна чисельність поголів'я корів в усіх категоріях господарств України зменшилась майже на 1% і склала 2190,3 тис. голів (порівняємо, в березні 2019 року цей показник становив 2186,2 тис. голів). Подібне зменшення поголів'я корів відзначалося в усіх областях України.

Що стосується м'яса птиці, наразі цей продукт забезпечує стабільну ситуацію на продовольчому ринку шляхом дотримання таких умов:

- ❖ стабілізації ринкової кон'юнктури;
- ❖ забезпечення доходності товаровиробників;
- ❖ збільшення виробничих потужностей;
- ❖ адаптації до нових умов світових викликів;
- ❖ захисту внутрішнього ринку від ймовірних ризиків;
- ❖ забезпечення конкурентоздатності вітчизняних товаровиробників на світовому та внутрішньому ринках.

Стрімкий розвиток птахівництва в Україні, що демонструє рис. 2, пояснюється потребами населення в споживанні дієтичних і доступних по ціні продуктів харчування.

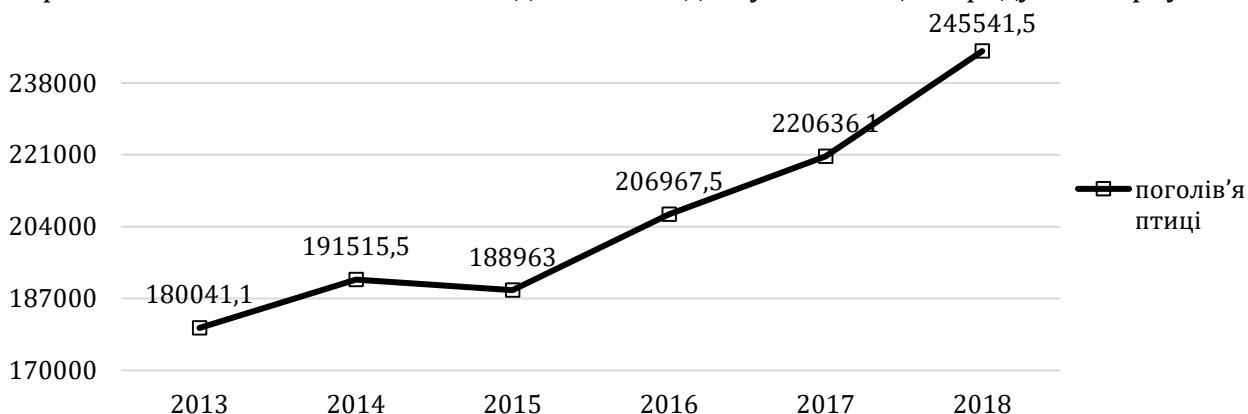

Рис. 2. Кількість поголів'я птиці у 2013-2018 році, тис. голів
[складено автором згідно з 1-5]

Однак несправедливо було б вважати, що українське птахівництво зацікавлене задовольняти потреби виключно внутрішнього ринку. В перспективі – збільшення показників експорту м'яса птиці. Якщо аналізувати вітчизняний ринок, варто відзначити, що на ньому існує лише два типи господарств, що спеціалізуються на вирощуванні худоби з метою забезпечення потреб м'ясопереробної галузі. Сюди належать малі приватні господарства та сільськогосподарські підприємства.

Співвідношення вирощування худоби цими об'єктами зображено на рис. 3. Варто зазначити, що відчутних змін у структурі вирощування худоби в 2017 та 2018 роках не відзначалося. Говорячи про період з 2014 по 2018 рр., слід звернути увагу лише на те, що у 2014 році 82% птиці вирощувалося на сільськогосподарських підприємствах. На цей час умови виробництва для цих товаровиробників залишаються складними, адже, наприклад, зростання цін на корми, як правило, призводить до здорожчання цін на м'ясо, при цьому купівельна спроможність населення залишається на мінімальному рівні. Тривалий час дефіцит м'ясної сировини призводив до імпорту.

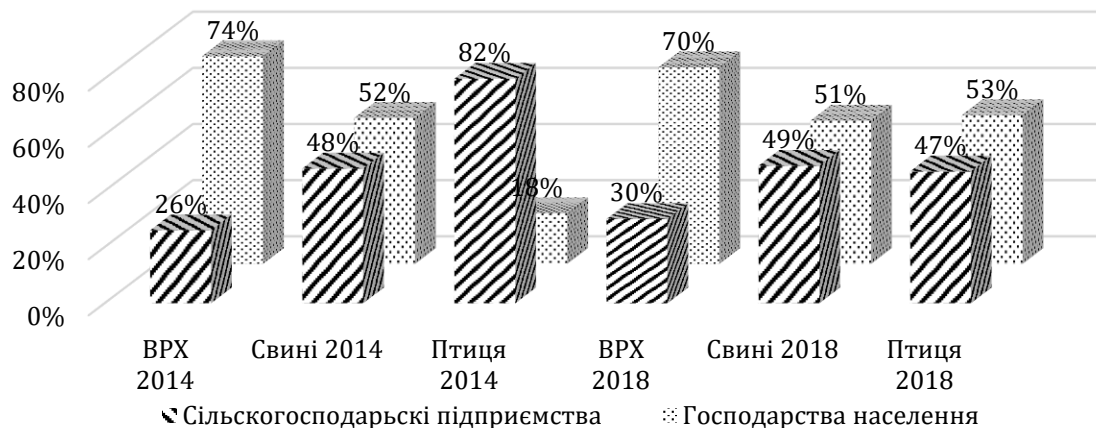

Рис. 3. Структура вирощування худоби сільськогосподарськими підприємствами і приватними господарствами, 2014 та 2018 роки, %
[складено автором згідно з 1-5]

Зокрема, у 2018 році показник імпорту в Україну становив 170 тис. т. Ця ситуація впливала на формування одночасно оптових і роздрібних цін, що призвело до скорочення обсягів виробництва на деяких підприємствах.

Сьогодні провідними виробниками м'яса та м'ясної продукції вважаються Австралія, Бразилія, Індія, КНР, Польща, Росія, США. Однак стверджувати, що ця ситуація є сталою, не беремося, адже цей сегмент ринку динамічно розвивається у зв'язку зі змінами у геополітичному середовищі, кон'юктурі світового ринку м'яса, а також появою нових суб'єктів глобального рівня. На думку президента Асоціації свинарів України А. Лози, найближчі півстоліття у світі в 4 рази зросте виробництво м'яса [4]. Це, на думку експерта, обумовлено тим, що поступово населення на нашій планеті зростає і це викликає збільшення попиту на м'ясну продукцію. Окрім того, збільшення показників м'ясоспоживання спровоковане збільшенням чисельності представників середнього класу в Індії та Китаї.

Тривалий час провідними виробниками свинини вважаються країни ЄС (Данія, Іспанія, Німеччина, Франція), Китай і США. Саме вони демонструють сталі темпи зростання м'ясного виробництва. Натомість найбільшими країнами-споживачами свинини є Австрія, Іспанія, Литва, Німеччина та Польща. Як твердять офіційні джерела (журнал «The Economist»), рівень споживання свинини в цих країнах становить 50 кг в рік на одну душу населення. Нашій країні до таких показників ще дуже далеко. З огляду на матеріальний стан нашого населення, середньостатистичний українець за рік з'їдає приблизно 40 кг. Цей показник займає 85-е місце в світовому рейтингу. Згідно зі звітами Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН, у 2010 році в середньому українець споживав на рік 45 кг м'яса, зокрема 17,4 кг птиці, 15,3 кг свинини, 11,4 кг яловичини та інших видів м'яса. Для порівняння, середньостатистичний австрієць споживає 66 кг, серб – 64,8 кг, громадянин Німеччини – 55,6 кг, поляк – 51,2 кг. У загальному рейтингу Україна поступається в споживанні м'яса Білорусії, Російській Федерації, Габону та Екватору. Найбільше м'яса споживають у Люксембурзі – 136,5 кг, Сполучених Штатах Америки – 125,4 кг та Австралії – 121,2 кг. Виходить, що в середньому кожний житель планети споживає 38,7 кг м'яса (зокрема, 14,9 кг свинини, 12,5 кг м'яса птиці, 9,5 кг яловичини та 1,9 кг баранини).

В останні роки на функціонуванні українського тваринницького комплексу негативно позначилася політична й економічна криза. Так, в останні десятиліття виробництво баранини, телятини, яловичини та ягнятини зростало повільніше, ніж

свинини та м'яса птиці. Виробництво свинини перестало перевищувати виробництво яловичини. Як бачимо з рис. 4, виробництво м'яса птиці стає одноосібним лідером, випереджаючи усі інші види (рис. 4).

Отже, як свідчить рис. 4 у зв'язку зі скороченням виробництва свинини, яловичини та телятини інтенсивно зростають обсяги виробництва птиці. Так найефективнішим в Україні вважається ринок птиці, на якому відсутні проблеми збуту продукції, дотримання вимог щодо якості тощо.

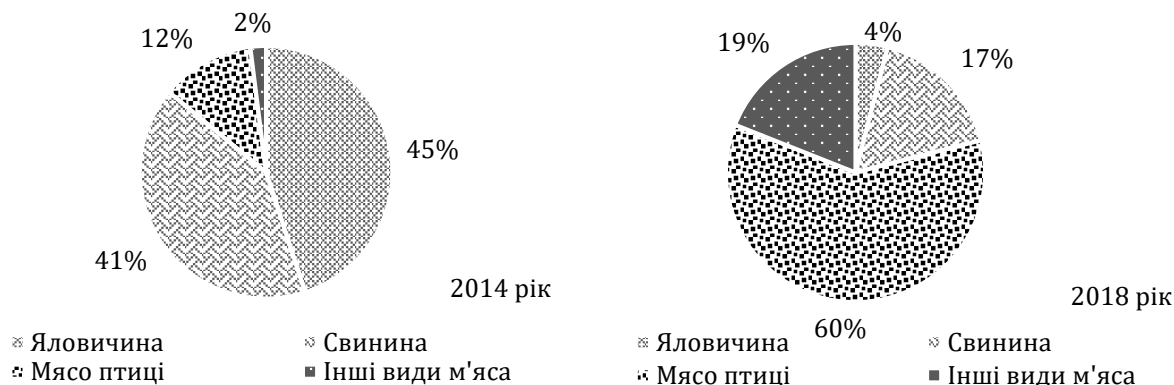

Рис. 4. Динаміка структури виробництва м'яса в Україні за видами у порівнянні 2014 та 2018 роки, % [складено автором згідно з 1-5]

Натомість найпроблемнішим залишається виробництво яловичини та телятини, яке сконцентровано в приватних господарствах (3/4 загальної кількості) та демонструє занижку ефективність. Гостро стоїть питання про орієнтацію цього сегменту на актуальні потреби споживачів і дотримання світових стандартів.

Пояснити ситуацію, що склалася, можна, в першу чергу, тим, що наразі купівельна спроможність середньостатистичного українця є низькою, тому не кожен може собі дозволити придбання червоного м'яса. Окрім того, експерти Асоціації свиноводів України констатують, що попит на свинину останні декілька років також зменшується. Наприклад, у 2017 році він був на рівні 25% порівняно з 2014 роком. В 2018 році показники продовжували падати, але вже не так стрімко. Виробники зізнаються, що їм доводиться працювати на межі рентабельності.

М'ясна промисловість в Україні потребує розвитку, але для цього необхідно подолати перераховані вище недоліки. З урахуванням того, що більша частина продукції виробляється приватними господарствами, а в загальному обсязі виробництва переважає м'ясо птиці, вважаємо доцільною та ефективною реалізацію таких організаційно-економічних заходів:

- ❖ запровадження державної допомоги підтримки вітчизняного виробника свинини та яловичини з метою збільшення обсягів виробництва;
- ❖ розвиток системи збуту, яка б охоплювала невеликі сільські населенні пункти, бо основними виробниками яловичини й свинини є приватні підприємства;
- ❖ стимулювання внутрішніх і зовнішніх інвестицій у м'ясну галузь, оскільки останнім часом зацікавлення з боку інвесторів зростає;
- ❖ активізація зв'язку між господарствами населення та великими профільними підприємствами в контексті реалізації молодняку худоби.

На нашу думку, успішна реалізація запропонованих заходів сприятиме зростанню фонду споживання м'яса (з розрахунку на одну особу) та розвитку ринку м'яса в цілому. В результаті цього можна сподіватися на збільшення експортного потенціалу України.

Закономірно такий попит на цей вид м'яса пояснюється економічними чинниками (відносною дешевизною, швидким вирощуванням птиці) та неекономічними-

ми (дієтичними властивостями, швидким приготуванням тощо). У зв'язку з цим у розвинених країнах виробництво бройлерів складає 70% ринку, а індичок – 10%. Реалізуються бройлери здебільшого не цілими тушками, а окремими частинами (гомілками, крилами). У 2017 року найбільшу частку в структурі виробництва склало м'ясо птиці охолоджене. Цей факт обумовлено низькою (в порівнянні з іншими видами м'яса) собівартістю та значним споживчим попитом з урахуванням низької платоспроможності населення.

Якщо взяти до уваги суто фізіологічні характеристики курятини – у цьому контексті вона також має значні переваги. Вона не містить високої кількості жирів і вуглеводів. Обираючи між замороженим м'ясом птиці (9%) та охолодженим (52%), споживач обирає останнє, оскільки воно встигло «дозріти» природнім шляхом. Пояснюється цей факт суто технологічною специфікою. У дуже холодній воді тушка проходить етап дезінфекції, після чого потрапляє до тунелю швидкого охолодження. Далі вона (вже будучи внаслідок ферментації соковитою, ароматною та м'якою за консистенцією) розповсюджується через роздрібну мережу. Натомість м'ясо птиці, яке піддавалося глибокому заморожуванню, як слід не дозріває, тому виходить жорсткішим. Це обумовлено тим, що під впливом негативних температур рідина, що знаходиться в середині клітини, трансформується в кристали льоду. Внаслідок цього курка втрачає свій первинний стан, а її вітамінно-мінеральний склад вимивається разом з м'ясним соком.

Аналіз сучасних тенденцій розвитку вітчизняного та закордонного м'ясного виробництва демонструє, що найближчим часом населення й надалі віддаватиме перевагу тільки тим продуктам, які були виготовлені за всіма стандартами якості, тобто тим, що належать до категорії так званої здорової їжі. Це значить, що ці продукти містять «необхідний набір нутрієнтів, що мають привабливу органолептику, гарантовано безпечні, низькокалорійні, виробляються в асортименті, здатному задовольнити потреби різних категорій населення». Виробництво індичатини в Україні, що в останні роки набуває все більших темпів росту, також обумовлене намаганням українців харчуватися правильно, обирати лише екологічно правильні та раціонально підібрані дієтичні продукти. Отже, функціонування українського ринку виробництва м'яса проходить під знаком екологічності. Першочерговими чинниками його розвитку вважається скорочення виробництва яловичини на фоні зростання попиту на натуральне й дієтичне м'ясо (наприклад, індичку) з урахуванням збільшення інвестицій у вітчизняне виробництво, запровадження передових технологій і збільшення чисельності поголів'я. На ринок негативно впливає знижена купівельна спроможність населення. Зокрема, мова йде про скорочення темпів зростання виробництва й споживання індички. Однак експерти стверджують, що позитивні тенденції збережуться, і подальше зростання цієї галузі у найближчі декілька років становитиме 6-7%. В цілому, на переробні українські промпідприємства в 2017 році надійшло 1702,9 тис. тон живої ваги худоби та птиці. Цей показник на 4,2% більший у порівнянні з 2016 роком. Всього було придбано 463,9 тис. тон живої ваги худоби та птиці (це 27,2% від загального обсягу). Переробними підприємствами використано для переробки 1228,1 тис. тон власно вирощеної худоби та птиці (на 6,6% більше, ніж у 2016 р.).

Підґрунтям функціонування продовольчого ринку, як відомо, є підприємства, що виробляють харчову продукцію. На українському ринку м'ясопродуктів функціонує орієнтовно 150 підприємств. Серед них можна виділити таких лідерів: ТОВ «АПК-Інвест», ПрАТ «Горлівський м'ясокомбінат», ТОВ «Глобинський м'ясокомбінат», ТОВ «Дружба народів» (група «Миронівський хлібопродукт»), ТОВ «Житомирський м'ясокомбінат», ПАТ «Кременчукм'ясо», ПАТ «Луганський м'ясокомбінат», м'ясна фабрика «Фаворит плюс», ТОВ «М'ясокомбінат «Ювілейний», ТОВ «Український бекон», ТДВ «М'ясокомбінат «Ятрань» та інші.

Що стосується локальних ринків м'ясопродуктів, тут існують здебільшого невеликі виробники, обсяги виробництва яких не перевищують 10 тон м'яса та м'ясопродуктів на добу. Однак вони у своїй роботі використовують сучасне європейське устаткування, високоякісні інгредієнти й оболонки та при цьому можуть похвалитися широким асортиментом.

Наведений фактор має не лише соціальну, а й економічну значущість, бо лише та економіка, що має потужний внутрішній ринок, може успішно протистояти циклічній нестабільності глобальних ринків. Вирішальним чинником, що впливає на ємкість внутрішнього ринку, є співвідношення цін на продовольчих ринках. Так, наприклад, яловичина та свинина закупляється у господарствах населення в 2-3 рази дешевше, ніж реалізується. Як наслідок, особи, що займаються вигодовуванням великої рогатої худоби з метою продажу, отримують від реалізації продукції на мільярди гривень менше, ніж могли б. Виходить, зниження доходів населення суттєво впливає на внутрішній попит.

Вивченням проблеми ємності ринку споживачів м'ясопродуктів займалися О.М. Шпичак і О.В. Бондар [5] та ін., які розглядали цей аспект у контексті платоспроможності громадян. Особливістю функціонування вітчизняної агропромисловості у цілому та сфери м'ясопродуктів зокрема, є те, що велика частка виробленої продукції в процесі руху до споживача оминає традиційні товарно-грошові відносини. Це веде до того, що сукупна ємність внутрішнього споживання структурується на дві частини:

1. Товарно-грошова, яка по суті визначає ринкову ємність.
2. Натуральна – реалізується без реальних грошей та обчислюється за середніми ринковими цінами.

Серед основних дієвих шляхів забезпечення ринкової ємності можна виділити такі:

- ❖ підвищення доступності товарів шляхом введення індивідуальної допомоги малозабезпеченим категоріям населення;
- ❖ збільшення рівня вживання продуктів поза межами дому, що викличе необхідність підвищення реальної заробітної плати;
- ❖ ліквідація на продовольчих ринках продуктообміну, що не є еквівалентним;
- ❖ розробка збалансованого асортименту продукції на підприємствах м'ясопереробної галузі.

Констатуємо невідповідність між реаліями сьогодення та існуючим споживчим кошиком, що обумовлено сучасними тенденціями в сфері харчування. У зв'язку з цим для покращення структури споживчого кошика пропонуємо додати до нього питну воду.

Аналіз функціонування та розвитку вітчизняного ринку м'яса та м'ясопродуктів проводився шляхом дослідження таких складових: 1) сировинної бази, структури вирощування ВРХ як профільними підприємствами, так і приватними господарствами; 2) динаміки виробництва м'яса та м'ясопродуктів, їх експорту та імпорту; 3) середніх цін виробників основних видів м'яса та м'ясопродуктів; 4) споживчого попиту на м'ясо і м'ясопродукти; 5) ємності внутрішнього ринку; 6) балансу попиту та пропозиції.

Вивчення міжгалузевих зв'язків партнерів з виробництва та переробки продуктів харчування показало, що в сучасних умовах результативність роботи промпідприємств та їхня економічна стабільність обумовлені характером взаємовідносин з виробниками м'яса, сировинною забезпеченістю, яка, до речі, залишається нагальним питанням, яке потребує негайного вирішення.

Останнім часом зменшується поголів'я великої рогатої худоби, зокрема корів. При цьому частка виробництва свинини збільшується. Така картина впливає і на обсяги виробництва, і на споживання м'ясних продуктів, яке за аналізований період

зменшилося вдвічі. Відносно стабільну ситуацію на вітчизняному продовольчому ринку забезпечує виробництво м'яса птиці. Воно частково стабілізує ринкову кон'юнктуру, дохідність товаровиробників, зміцнює виробничі потужності, сприяє пристосуванню до чергових світових викликів, забезпечує конкурентоспроможність українських товаровиробників на внутрішньому та світовому ринках.

Об'єм споживання м'яса населенням забезпечено на рівні 885 тис. тон з місячного розрахунку 4,1 кг на особу. Порівняно з 2017 роком обсяги виробництва ковбасних виробів в 2018 році зменшились на 1,1%. У той же час на 19% збільшився експорт м'ясної продукції. Найбільше екпортується м'яса птиці. За аналізованих період цей експорт збільшився на 20%, а яловичини – на 23%. Зменшився й імпорт м'ясної продукції в 2017 році – на 37%. В результаті ведення військових дій на Донбасі, загострення економічної та політичної кризи ціни на продукцію м'ясної галузі в середньому зросли на 23% (найбільше на сало (39%) а найменше – на варену ковбасу (15%). Бажана місткість ринку, яка б могла задовольнити потреби українців у раціональній нормі споживання м'ясопродуктів, складає 3,432 млрд тон, однак фактичний рівень споживання досягає лише 2,295 млрд тон, що складає 66,9% від раціонального показника.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Отже, аналізований сектор розвивається здебільшого на рівні виробництва та переробки м'яса птиці. Проаналізувавши основні показники функціонування сектору м'ясного виробництва, нами були виділені пріоритетні напрямки його розвитку. Вважаємо за потрібне зосередити основну увагу на виробництві свинини та яловичини, доля яких порівняно з м'ясом птиці значно скоротилася, хоча у загальносвітовому контексті спостерігається зворотній процес. Припускаємо, що для збалансування ситуації, що склалася, необхідно розробити та реалізувати комплекс організаційно-економічних заходів. Виробники зможуть розвиватися лише за умов, якщо буде компетентно досліджено ринок на предмет його структури, попиту та перспектив. То ж вітчизняне виробництво м'яса має всі шанси стати прибутковим видом агробізнесу.

Список літератури

1. Виробництво яловичини в світі скоротиться на 1,5%. URL: http://ucab.ua/ua/pres_sluzhba/novosti/virobnitstvo_yalovichini_v_sviti_skorotitsa_na_19/
2. Денисенко М. П. Проблеми та перспективи розвитку м'ясного скотарства в Україні. *Ефективна економіка*. 2012. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/>
3. Особенности и перспективы развития рынка мяса и мясопродуктов. URL: <http://www.meat.com.ua/>
4. Україна посідає 85-е місце в світі за споживанням м'яса на душу населення. URL: <http://shuvar.com/>
5. Шпичак О. М., Боднар О. В., Копитець Н. Г. [та ін.]. Ринок м'яса великої рогатої худоби. Поточна кон'юнктура і прогноз ринків сільськогосподарської продукції та продовольства в Україні на 2014/2015 маркетинговий рік; за ред. О. М. Шпичака. Київ: ННЦ ІАЕ, 2014. Вип. 21. С. 168-191.
6. Bastian Ch., Bailey D. V., Menkhaus D., Glover T. Today's Changing Meat Industry and Tomorrow's Beef Sector. URL: <https://ag.arizona.edu/>
7. Galyean M., Ponce Ch., Schutz J. The future of beef production in North America. URL: <https://www.animalsciencepublications.org/>
8. Гладій М. В., Саблук П. Т., Копитець Н. Г. [та ін.]. Розвиток м'ясо-продуктового підкомплексу України : монографія ; за ред. М. В. Гладія. Київ: ННЦ ІАЕ, 2012. 354 с.
9. Матеріали сайту Відділу сільського господарства уряду США. URL: www.usda.gov/

-
10. Огляд м'ясопереробної галузі у світі. URL: http://www.bakertilly.ua/media/pdf/BT_Meat2019.pdf
 11. Присяжнюк М. В., Зубець М. В., Саблук П. Т. [та ін.]. Аграрний сектор економіки України (стан і перспективи розвитку); за ред. М. В. Присяжнюка [та ін.]. Київ: ННЦ ІАЕ, 2011. 1008 с.
 12. Штрубенгоф Х. В. Ринок свинини – реальні можливості для України. URL: www.svynarstvo.in.ua/

References

1. Vyrobnystvo ialovychyny v sviti skorotyt'sia na 1,5%. [World beef production will decrease by 1.5%]. Available at: http://ucab.ua/ua/pres_sluzhba/novosti/virobnitstvo_yalovichini_v_sviti_skorotitsa_na_19/
2. Denysenko, M. P. (2012). Problemy ta perspektyvy rozvytku m'iasnoho skotarstva v Ukraini. [Problems and prospects of development of meat cattle breeding in Ukraine]. *Efektyvna ekonomika*. [Effective economy]. (electronic journal). no. 11. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/>
3. Osobennosti i perspektyvy razvitija rynku m'iasa i mjasoproduktov. [World beef production will decrease by 1.5%]. Available at: <http://www.meat.com.ua/>
4. Ukraina posidaie 85-e mistse v sviti za spozhyvanniam m'iasa na dushu naselennia. [Ukraine ranks 85th in the world in terms of meat consumption per capita]. Available at: <http://shuvar.com/>
5. Shpychak, O. M., Bodnar, O. V., Kopytets', N. H. [ta in.]. (2014). Rynok m'iasa velykoi rohatoi khudoby. [Cattle market]. *Potochna kon'iunktura i prohnoz rynkiv sil'skohospodars'koi produktsii ta prodovol'stva v Ukraini na 2014/2015 marketynhovyj rik*. In Shpychaka, O. M. (ed.). Issue. 21, pp. 168-191. NNTs IAE. Kyiv. Ukraine.
6. Bastian, Ch., Bailey, D. V., Menkhaus, D., Glover, T. Today's Changing Meat Industry and Tomorrow's Beef Sector. [Today's Changing Meat Industry and Tomorrow's Beef Sector]. Available at: <https://ag.arizona.edu/>
7. Galyean, M., Ponce, Ch., Schutz, J. The future of beef production in North America. Available at: <https://www.animalsciencepublications.org/>
8. Hladij, M. V., Sabluk, P. T., Kopytets', N. H. [ta in.]. (2012). Rozvytok m'iaso-produktovoho pidkompleksu Ukrainy. [Development of meat-subcomplex of Ukraine]. In Hladiia, M. V. (ed.). NNTs IAE. Kyiv. Ukraine.
9. Materialy sajtu Viddilu sil's'koho hospodarstva uriadu SShA. [Department of Agriculture website materials]. Available at: www.usda.gov/
10. Ohliad m'iasopererobnoi haluzi u sviti. [An overview of the meat processing industry in the world]. Available at: http://www.bakertilly.ua/media/pdf/BT_Meat2019.pdf
11. Prysiashniuk, M. V., Zubets', M. V., Sabluk, P. T. [ta in.]. (2011). *Ahrarnyj sektor ekonomiky Ukrainy (stan i perspektyvy rozvytku)*. [Agrarian sector of Ukrainian economy (state and prospects of development)]. In Prysiashniuka, M. V. (ed.) and other. NNTs IAE. Kyiv. Ukraine.
12. Shtrubenhof, Kh. V. Rynok svynyny – real'ni mozhlyvosti dlia Ukrainy. [The pork market is a real opportunity for Ukraine]. Available at: www.svynarstvo.in.ua/

Стаття надійшла до редакції 08.09.2019 р.